

Tarixə əsaslanan bəyannamədə ulu öndərlərimiz Mustafa Kamal Atatürkün və Heydər Əliyevin kəlamları öz təsdiqini tapıb.

XXI əsrdə azad edilmiş Şuşada Müttəfiqlik Bəyannaməsinin imzalanması müdrik rəhbərlərin yanaşma fəlsəfəsinin əbədiləşdirilməsinin təcəssümü, təsdiqi, təsbitidir.

XX əsrin əvvəllərində deyilmiş “Azərbaycanın sevinci sevincimiz, kədəri kədərimizdir” (Atatürk), əsrin sonlarında səslənmiş Türkiyə və Azərbaycan “bir millət, iki dövlətdir” (H.Əliyev) kəlamları 15 iyunda Şuşada yenidən çiçəklədi, qardaşlıq dünyamızı ən gözəl rayihəyə bələdi, dünyamızı aydınladı. Strateji önəm daşıyan işbirliyi sahələrini əhatə edən Şuşa Bəyannaməsində çox önəmli məsələlər öz əksini tapıb. Beynəlxalq müstəvidə işbirliyi, siyasi – hərbi münasibətlər, iqtisadi və ticarət əlaqələri, mədəniyyət, təhsil, idman, gənclər siyasəti və s. Bəyannamədə, həmçinin enerji təhlükəsizliyi, Cənub Qaz Dəhlizinin Türkiyə, Azərbaycan və Avropa üçün önəmi göstərilib.

Sənəddə müdafiə sahəsində işbirliyi və qarşılıqlı hərbi yardım məsələlərinin öz əksini tapması xüsusi tarixi uğurdur. 44 günlük Vətən müharibəsində qardaşlığın təntənəsini və gücünü bütün dünyaya göstərən Azərbaycan və Türkiyə dövlətləri bundan sonra da bir yerdə olacağıмызы Şuşa Bəyannaməsi ilə dosta da, düşmənə də bəyan etdi. Əslində, biz kiminsə düşməni deyilik, insanlığın düşməninə düşməniyik və Şuşada imzalanan sənəd də, sonra mətbuata verilən açıqlamada deyilənlər də aydın şəkildə göstərdi ki, Azərbaycan – Türkiyə işbirliyindən bölgəyə, qonşulara yalnız fayda gələ bilər. Haqqı, ədaləti, birgəyaşayışı, sülhpərvər siyasəti təmsil edən Azərbaycan və Türkiyə ikitərəfli münasibətlərini inkişaf etdirməklə 3+3 formatı üçün də geniş qapı açmış olur.

Dialoqa, əməkdaşlığa, beynəlxalq hüquq normalarına, iqtisadi - ticari əlaqələri gücləndirməyə qarşı olmayan hər kəsin keçə biləcəyi qapıdan söhbət gedir. Hazırda o qapı Zəngəzur dəhlizinə açıdır. Zəngəzur dəhlizi Azərbaycan – Ermənistan – Rusiya üçtərəfli Bəyanatında da öz əksini tapmışdı və Şuşa Bəyannaməsi ilə bir daha gündəmə gəldi. Zəngəzur dəhlizində işlərin müxtəlif bəhanələrlə ləngidilməsinə çalışan Ermənistan rəhbərliyi anlamalıdır ki, dəhlizin qarşısını almaq mümkün deyil. Ləngimələr, ilk növbədə, Ermənistanın özünə ziyandır. Çünki bölgənin ən kasıb, gəlcirsiz, kiçik, perspektivsiz ölkəsi odur. Üstəlik, Ermənistan işğalçılığı, terroru açıq dövlət siyasəti halına gətirmiş və məğlub ölkədir. Üzərində Xocalı soyqırımının məsuliyyəti və bütövlükdə Qarabağ cinayəti var. Ermənistan əvvəl – axır Azərbaycana təzminat ödəməli olacaq və s. Belə olan halda, Zəngəzur dəhlizinin iqtisadi, siyasi və digər qazancları Ermənistanı daha çox ləzizdir.

Beynəlxalq önəm daşıyan bir layihə olmaq etibarilə Zəngəzur dəhlizi böyük geosiyasi, iqtisadi

əhəmiyyətə malikdir. Bu layihənin həyata keçirilməsi Şərqdən Qərbə hər kəsin istifadə edə biləcəyi yeni bir ortaq iqtisadi dəhlizin açılması deməkdir.

... Azərbaycanla Türkiyə qardaşdır, dostdur, qonşudur, strateji müttəfiqdir, tam qarşılıqlı anlaşma içindədir... Bəs belə möhtəşəm və nəcib münasibətlər çələngi yaradan, qardaşlığımızı bu qədər fərqli edən nədir? Çünki hər qardaş dost, hər dost qardaş deyil. Hər qardaş qonşu, hər qonşu qardaş deyil. Hər dost qonşu deyil, hər qonşu dost deyil. Strateji müttəfiqlik, anlaşma da belədir: hər dövlət anlaşma içində ola bilmir, strateji müttəfiqlik edə bilmir. Üstəlik, xalqların və dövlətlərin münasibəti önəmlidir: bəzən bir ölkənin xalqı qardaş olsa da, dövləti ilə dərin anlaşma içində olmur və ya əksinə... Ona görə də, Azərbaycanla Türkiyə arasındakı münasibətlər örnekdir. Yeri gəlmişkən, Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin 10 oktyabr 2020-ci ildə Rusiyanın RBK televiziyaya kanalına verdiyi müsahibədən bir xatırlatma etmək istəyirəm. Onda Vətən müharibəsinin qızğın vaxtları idi. RBK əməkdaşı Bakıda gəzəndə Azərbaycan bayrağı ilə yanaşı, çox sayda Türkiyə bayrağı gördüyünü bildirdiyəndə Prezident bu tarixi sözləri demişdi:

“Türkiyə bayraqlarının çox olması təbiidir. Biz qardaş xalqlarıq. Bu gün Türkiyə ilə Azərbaycan arasında etimad, qarşılıqlı dəstək və münasibətlərin səviyyəsi elədir ki, mənim fikrimcə, dünyanın hər hansı başqa, həтта, ən yaxın ölkələri arasında elə səviyyə yoxdur. Bu, reallıqdır və bu reallığı biz yaratmışıq – Türkiyənin və Azərbaycanın rəhbərliyi. Özü də məsələ bizim ortaq köklərimizlə və ortaq tariximizlə bağlı deyil. Dünyada Türkiyə və Azərbaycan kimi etnik kökləri yaxın olan, lakin öz aralarında döyüşən xalqlar var. Bu, sizə də çox yaxşı məlumdur. Yaxud, bir-biri ilə intriqa aparırlar. Buna görə Azərbaycanda Türkiyə bayraqlarının olması reallıqdır və əgər siz Türkiyəyə getsəniz orada da çox yerlərdə Azərbaycan bayraqlarını görərsiniz”.

Bəli, dövlətlərimiz arasındakı münasibətlər bu gün hər iki ölkə rəhbərliyi tərəfindən həyata keçirilən məqsədyönlü siyasətin, siyasi iradənin məntiqli nəticəsi olaraq daha yüksək səviyyəyə çatmaqda, bir sıra sahələr üzrə isə keyfiyyətcə yeni müstəviyə keçməkdədir. Tarixi dostluq, qarşılıqlı etimad, səmimi münasibətlər, yüksək strateji tərəfdaşlıq əsasında qurulan Azərbaycan – Türkiyə əlaqələri daim möhkəmlənməkdədir. İki qardaş ölkənin münasibətləri davamlı inkişaf edən münasibətlərdir. Azərbaycan 1991-ci ildə öz dövlət müstəqilliyini bərpa etdikdən sonra Türkiyə Azərbaycanın müstəqilliyini tanıyan ilk ölkə oldu. Dövlət böyüklərinin “Azərbaycanın kədəri kədərimiz, sevinci sevincimizdir” (Atatürk) və “Bir millət, iki dövlət” (Heydər Əliyev) kəlamları mənəvi, siyasi, iqtisadi, eləcə də geostrateji



Şuşadan görünən yol

Xalqımız bu il Milli Qurtuluş Günündə daha bir bayram ovqatı yaşadı: İyunun 15 - də “Azərbaycan Respublikası ilə Türkiyə Respublikası arasında müttəfiqlik münasibətləri haqqında Şuşa Bəyannaməsi” imzalandı. Şuşada qardaşlığın rəmzi olan bəyannamənin imzalanması fəvqəladə bir hadisədir. “Şuşada Müttəfiqlik Bəyannaməsini imzalayarkən əcdadımıza sadiqliyimizi nümayiş etdiririk və gələcək nəsillərə yol göstəririk.” Prezident İlham Əliyevin bu tarixi sözləri 15 iyunda imzalanmış sənədin mahiyyətini çox dəqiq ifadə edir. Şuşa Bəyannaməsi iki qardaş ölkə arasında münasibətlərin keçmişindəki ən gözəl hadisələrdən ilham alaraq, onların ifadə etdiyi dərin mənanı günümüzdə bir daha təsbit və təsdiq edərək, gələcəyimizin aydınlığını müəyyən edir. Müttəfiqlik Bəyannaməsi iki qardaş, dost və qonşu ölkə arasında əlaqələri ən yüksək səviyyəyə qaldırır. Yəni, bu bəyannamədə göstərilən müddəalar keyfiyyətcə daha yüksək işbirliyinin təminatıdır. Bu təminatlı gələcəyə imza atmaq siyasi iradə, cəsarət, beynəlxalq vəziyyət və geostrateji gəlişmələri intellektual şəkildə “oxumaq”, siyasi - diplomatik bacarıq tələb edirdi. Üstəlik, bu vacib amillərlə yanaşı, yanar ürək və qardaşlıq ruhunun olması tələb olunurdu.

mahiyyəti ilə ötən dövr ərzində öz təsdiq və təsbitini tapıb.

Siyasi liderlərin örnək münasibəti tarixi ənənələrimiz, ortaq dəyərlərimiz qədr qiymətlidir. Liderlərin atdığı qəti addımlar Azərbaycan – Türkiyə qardaşlığının, işbirliyinin bütün sahələr üzrə davamlı inkişaf etdirilməsinə nail olan dövlət başçıları İlham Əliyevlə Rəcəb Tayyib Ərdoğanın dövlətlərarası səviyyədə olduğu kimi, şəxsi münasibətlərdə də əsl qardaşlıq nümayiş etdirməsi olduqca yüksək dəyərə malikdir. Hər iki prezident müxtəlif beynəlxalq tədbirlərdə həmişə öz ölkəsi ilə yanaşı qardaş ölkəyə birmənalı dəstəklə seçilib. Bu, əsl qardaşlıq örnəyidir. Bir-birinə məhz “qardaşım” deyərək müraciət edən İlham

Əliyevlə Rəcəb Tayyib Ərdoğanın birliyi və həmrəyliyi, ictimaiyyətimiz üçün də, dünya birliyi üçün də örnekdir.

Biz, Çanaqqala savaşında Azərbaycan könüllülərinin iştirakı, Azərbaycan qız-gəlinlərinin nişan üzüyünü, sırğasını Çanaqqalada türkün zəfəri üçün yardıma göndərməsi, yaxud Nuru Paşa komandanlığında Qafqaz Türk – İslam Ordusunun Azərbaycanı, o cümlədən Bakını daşnak - bolşevik və digər yadellilərdən qurtarması ilə xatırlanan şanlı keçmiş, tarixi ənənələrə maliklik. Bu şanlı keçmiş, ruha qıdadır – bu günümüzdə iştirak edir, sabahımızı aydınladır. Heç təsadüfi deyil ki, 44 günlük Vətən müharibəsində Türkiyənin yüksək səviyyəli mənəvi, siyasi,

diplomatik dəstəyi fəvqəladə önəm kəsb etdi. “44 gün ərzində qardaş Türkiyənin dəstəyini biz hər an hiss edirdik, bütün Azərbaycan xalqı hiss edirdi. Dünən artıq bəyanatın imzalanmasından sonra Türkiyə televiziyalarında müşahidə olunan mənzərə çox ürəkaçan idi. Yəni, bizim türk qardaşlarımız bu Qələbəyə öz qələbələri kimi sevinirdilər. Onsuz da bu, belədir. Bu, bizim müştərək qələbəmizdir, Türkiyə – Azərbaycan birliyinin təsdiqidir. Bu gün bu birlik tarixdə bəlkə də ən yüksək səviyyədedir. Bu, bizim müştərək qələbəmizdir.” Prezident İlham Əliyevin 10 noyabr 2020-ci ildə Türkiyənin Xarici İşlər naziri, Milli Müdafiə naziri və Milli Kəşfiyyat İdarəsinin rəisini qəbul edərkən söylədiyi bu fikirlər

dediklərimizin sübutu, mükəmməl ifadəsidir.

Bu səbəblə 44 günlük müharibədəki həmrəyliyimiz, “tarixə düşən örnək qardaşlıq necə olur?” sualına parlaq cavabdır. İşğal olunmuş Azərbaycan torpaqlarının 2020-ci ildə zəruri əks-hücum əməliyyatı ilə Ermənistan işğalçılarından azad edilməsi zamanı Türkiyə dövlətinin, şəxsən dövlət başçısının, ümumiyyətlə, türk xalqının Azərbaycana göstərdiyi mənəvi, siyasi və diplomatik dəstək sözün həqiqi anlamında təmənnəsiz qardaşlığın təntənəsi idi. Vətən müharibəsi dövründə Türkiyənin dövlət strukturları Azərbaycanın qələbəsi üçün bütün sferalarda böyük əzmkarlıq göstərdi. Nə qədər beynəlxalq təzyiqlər olsa da, Türkiyə dövləti öz qardaşlıq dəstəyindən əl çəkmədi, mövqeyindən geri addım atmadı.

Əlbəttə, ölkələrimizin iqtisadi imkanları da qardaşlığımızın güdrətini artırır. Azərbaycan və Türkiyənin mövcud potensialı əlaqələrin iqtisadi sferada, xüsusilə də qarşılıqlı ticarət dövriyyəsinin həcmünün indiki ilə müqayisədə xeyli dərəcədə artırılmasına imkan verir. Artıq bu yöndə bir sıra önəmli addımlar atılıb və birgə iqtisadi layihələrin böyük geosiyasi əhəmiyyət daşıdığı hər kəsə bəllidir. Məsələn, Türkiyə ilə Azərbaycan arasında qaz satışı və nəqli ilə bağlı bütün məsələlər razılaşdırılıb. Ölkələrimiz arasında yeni sazişin imzalanması isə böyük bir coğrafi məkanda gerçəkləşdirilən enerji siyasətinin əsas konturlarını müəyyən edən ciddi faktorlardan biri olacaq. Çünki Avropa Birliyi başda olmaqla, qərb ölkələrinin böyük ümidlərlə baxdığı “NABUKKO” kəmərinin inşa edilməsi xeyli dərəcədə məhz Azərbaycanla Türkiyə arasında razılaşdırılan yeni qaz sazişindən keçir. Bakı – Tiflis – Ceyhan, Bakı – Tiflis – Ərzurum neft-qaz kəmərlərinin istifadəyə verilməsində Azərbaycanın Türkiyə və digər ölkələrin enerji təhlükəsizliyinin təmin edilməsində oynadığı rol müstəsnadır.

İyunun ilk günərində siyasi müstəvidə işbirliyinin yeni istiqamətlərini müəyyən edən bir səfər gerçəkləşdi. Respublikamızın hakim partiyası YAP-ın nümayəndə heyəti Türkiyənin hakim İddəət və İnkişaf Partiyasının (AKP) dəvəti ilə Ankara şəhərində səfərdə oldu. Qardaş ölkələrin hakim partiyaları arasında işbirliyinə dair imzalanmış niyyət protokolu partiya təcrübəsinin öyrənilməsi, davamlı fikir və təcrübə mübadiləsi baxımından xüsusi önəm daşıyacaq. Nümayəndə heyətini qəbul edən cənab Ərdoğan Türkiyə – Azərbaycan əlaqələrinin hazırkı mərhələyə çatmasında Azərbaycan Prezidentinin rolunu yüksək qiymətləndirdiyini vurğulayıb, iki qardaş ölkənin münasibətlərinin daha da inkişaf etdirilməsi, eləcə də, bundan sonra bölgədə sülhün bərqərar olması işinə Prezident İlham Əliyevin önəmli töhfələr verəcəyinə əmin olduğunu ifadə edib, hər iki

tərəfdən hakim partiyaların roluna toxunaraq, partiya funksionerlərinin öz çalışmalarını yeni çağırışlara uyğunlaşdırmalarının vacib olduğunu söyləmişdi.

Növbəti rəsmi səfər cənab R.T.Ərdoğanın Azərbaycana gəlişi ilə gerçəkləşdi. Bu görüşdə imzalanan müttəfiqlik sənədi bütün dünyaya bəyan etdi ki, Türkiyə Azərbaycanı tanıyır, bu ölkələr bir - birinin təhlükəsizliyi üçün mümkün olan hər şeyi edəcəklər. Bu qardaşlıq əzmi 15 iyunda Şuşa Bəyannaməsi ilə bir daha sübut olundu! Onu da vurğulayaq ki, hərbi sənaye sahəsindəki işbirliyi tərəfdaşlığın önəmini və ölkələrimizin güdrətini artıran çox mühüm amildir. 44 günlük Vətən müharibəsində PUA-ların böyük rol oynadığı sirr deyil. Müdafiə sənayesi sahəsində əlaqələr ölkələrin hərbi güdrətini artıracaq və Azərbaycan bu prosesdə istehsal mərkəzi kimi inkişaf edəcək.

Prezident İlham Əliyevin dediyi kimi, Şuşa Bəyannaməsi Azərbaycanla Türkiyənin qardaşlığını bütün dünyaya bildiren bir mesajdır: “Bu gün qədim şəhərimiz olan Şuşadan verilən açıqlamalar bütün dünyaya səs salacaq, bunun böyük əks-sədası olacaq. Bu səfərin tarixi əhəmiyyəti bundan sonra uzun illər ərzində dillərdə olacaqdır”.

Hazırda Türkiyənin Bakıda səfərləri, Gəncə və Naxçıvanda konsulluqları fəaliyyət göstərir. Artıq bu sıraya yeni bir ünvan da əlavə olunacaq: Türkiyə Cümhuriyyətinin Şuşa Baş konsulluğu! Bu, diplomatik münasibətlərimizin yeni səviyyəsi deməkdir. Qardaş ölkənin Şuşa Baş konsulluğunun açılmasına dair qəbul olunmuş qərar, iki ölkə arasında münasibətləri dərinləşdirməklə yanaşı, Türkiyənin işğaldan azad olunmuş ərazilərdə aparılacaq bərpa-quruculuq işlərində oynayacağı rolun da aydın ifadəçisidir.

Bir sözle, Azərbaycanla Türkiyənin qardaşlıq əlaqələri bütün müstəvilərdə inkişaf edir. İşğaldan azad olunmuş ərazilərin bərpası prosesi sürətlə həyata keçirilir. Vətən müharibəsində olduğu kimi, işğaldan azad olunmuş ərazilərdə aparılan yenidənqurma, təmir-bərpa, habelə minalardan təmizlənmə və s. işlərdə də Azərbaycanla Türkiyə arasında sıx işbirliyi mövcuddur.

Biz dövlət başçılarımızı çox minnətdarıq! Qardaşlıq tariximizə silinməz qızıl səhifələr gətirdikləri üçün minnətdarıq! Minnətdarıq ki, bizə bu qüruru yaşatdılar! Yaşatdılar ki, əcdadların ruhuna şadlıq, gələcək nəsillərə aydın yol olsun! O yol bizə daha böyük gələcək vəd edir. 15 iyun 2021-ci ildə Şuşa şəhərində ən yeni dövr tariximizin, Qafqaz tarixinin, Türk dünyası tarixinin yeni mərhələsinin əsası qoyuldu! Qardaşlığımız əbədi, bayraqlarımız uca olsun!

Qənirə PAŞAYEVA,
Milli Məclisin Mədəniyyət
komitəsinin sədri